

EEN LAAT-MESOLITHISCHE NEDERZETTING TE MERSELO-HAAG Gemeente Venray, Nederland

L. B. VERHART & M. WANSLEEBEN

Inleiding

Sinds 1986 wordt er door het Instituut voor Prehistorie (IPL) en het Rijksmuseum van Oudheden (RMO), beide te Leiden, een gezamenlijk onderzoek uitgevoerd naar de mesolithische en neolithische bewoning in het Maasdal. Het studiegebied omvat het stroomgebied van de Maas met een breedte van circa 50 km, gelegen tussen 's-Hertogenbosch en Maastricht. Centraal in dit onderzoek staat de reconstructie van de economie, waarbij de aandacht speciaal uitgaat naar de veranderingen bij de overgang van mesolithicum naar neolithicum : de overgang van een voedselexploiterende naar een voedselproducerende economie. Het onderzoek heeft een sterk regionaal karakter met als uitgangspunt dat de verspreiding en landschappelijke ligging van de vindplaatsen uit een bepaalde archeologische periode een weerspiegeling zijn van het economisch gedrag uit die betreffende periode.

Vanwege de omvang van het gebied is er gekozen voor een aanpak op vier schaalniveaus :

1. het gehele Maasdal
2. vijf kernregio's
3. microregio's
4. nederzettingen

Op deze wijze kan een getrappt onderzoek uitgevoerd worden waarbij een steeds groter detail en een betere kwaliteit van de gegevens bereikt kan worden. De keuze van de kernregio's is bepaald door de uitgangspunten dat ze landschappelijk min of meer homogeen moeten zijn en op ongeveer gelijke onderlinge afstanden langs de Maas liggen. Voor meer specifieke vraagstellingen worden binnen deze kernregio's kleinere gebieden, zgn. microregio's, bestudeerd. In 1988/89 is een microregio ten westen van Venray nader onderzocht en een laat-mesolithische nederzetting opgegraven.

Een laat-mesolithische nederzetting bij Merselo-Haag

In de kernregio Venray was in de jaren vijftig/zestig door een klein aantal amateurarcheologen zes mesolithische nederzettingen aan het begin van het dal van de Loobeek ontdekt. Dit gebied (groot: $\pm 12 \text{ km}^2$) is geselecteerd als microregio en bij een intensieve veldverkenning in 1988 werden negen nieuwe nederzettingen ontdekt. De ligging van de nederzettingen is zeer markant. Alle zijn dicht bij de beek gelegen op de overgang tussen de natte Peel en het droge dekzand. Deze specifieke locatiekeuze zou mogelijk kunnen betekenen dat de nederzettingen in dit gebied ook een specifieke functie hadden. Om het karakter van de nederzettingen nader vast te kunnen stellen, en te onderzoeken wat het aandeel van een dergelijke nederzetting was in het economisch sub-systeem, werd besloten één nederzetting op te graven.

In het voorjaar van 1989 werd een terrein van 409 m² onderzocht. De resultaten van het onderzoek zijn nog voorlopig omdat de uitwerking van deze opgraving nog in volle gang is. De vondsten zijn niet individueel ingemeten maar de grond is verzameld in vakken van 25 x 25 cm in lagen van 15 cm dik - tot een diepte van ca. 60 cm onder het maaiveld - en daarna gezeefd. Op deze wijze kon ook de kleine fractie verzameld worden. Totaal zijn er 4916 vuurstenen artefacten geborgen : 2811 < 5 mm, 2105 \geq 5 mm. De maximale vondstdichtheid is 187 per m², waarvan slechts 68 > 5 mm.

We hebben hier te maken met een relatief kleine vindplaats, bestaande uit een hoofdconcentratie van ca. 6 x 6 m en twee direct aansluitende, maar ruimtelijk gescheiden, kleinere concentraties van ca. 3 x 3 m elk. De hoofdconcentratie bestaat uit afval van de bewerking van vuursteen en Wommersom-kwarstiet te zamen met een relatief klein aantal werktuigen. Deze laatste omvatten : geretoucheerde afslagen- en klingen, trapezia, rugmesjes en krabbers. Zeer opmerkelijk was de

vondst van een LBK-spits. De beide kleine concentraties lijken uitsluitend het resultaat te zijn van vuursteenbewerking. Verspreid over het opgravingsterrein werd een zestal haarden blootgelegd. Hierbij zijn twee typen te onderscheiden : haarden die ingegaven waren en haarden die meer aan het oppervlak waren aangelegd.

In het westelijke deel van de opgraving werd, ruimtelijk gescheiden van de hoofdconcentratie, nog een dunne vondststrooiing met mogelijk vroeg-mesolithisch materiaal aangetroffen.

Over de functie van de vindplaats kan nog niets definitiefs gemeld worden. De locatiekeuze gaf de indruk dat de nederzetting mogelijk een specifieke functie had. De geringe omvang van de nederzetting, de lage vondstdichtheid en de artefactsamenstelling, wijzen in de richting van een niet langdurig gebruikt kampement waar een gering aantal activiteiten ontplooid is. Derhalve gaan de ideeën voor de interpretatie van de nederzetting in de richting van een «non-domestic» functie. Verder onderzoek zal dit nader moeten preciseren.

L.B.M. Verhart
Rijksmuseum van Oudheden
Postbus 11114
2301 EC Leiden
Nederland

M. Wansleeben
Instituut voor Prehistorie
Postbus 9515
2300 RA Leiden
Nederland